

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Českého jazyka a literatury

Studijní program: Filologie

Studijní obor: Český jazyk a literatura

Jazyk specializovaných motoristických magazínů

Language of Chosen Motor Journals

Bakalářská práce: 09-FP-KČL-B-25

Autor:

Pavčina Losová

Podpis:

.....

Adresa:

Markvartice 403

Markvartice

407 42

Vedoucí práce: Mgr. Václav Lábus

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
45	0	0	0	25	0

V Liberci dne: 7. prosince 2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(pro bakalářský studijní program)

Pro (Kandidát) : Pavlína Losová

Adresa : Markvartice 403, 407 42 Markvartice

Studijní obor : Filologie – český jazyk a literatura

Název BP: Jazyk specializovaných motoristických magazínů

Název BP v angličtině: Language of Chosen Motor Journals

Vedoucí práce: Mgr. Václav Lábus

Termín odevzdání: duben 2010

V Liberci dne: 23.4.2009

.....

děkan

.....

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): .....

Datum: .....

Podpis: .....

Cíl:

Analýza jazyka a slovní zásoby (s důrazem na neologismy) vybraných motoristických magazínů, které se zabývají automobilovým a motocyklovým tuningem.

Požadavky:

Analýza a charakteristika jazyka, excerpce neologismů (zejména Tuning magazín), postihnutí převažujících tendencí v této oblasti.

Metody:

Popsat zvolenou oblast a jazykový materiál systematicky utřídit podle zvolených kritérií.

Literatura:

Čechová, M. a kol.: Současná česká stylistika. Praha : ISV, 2003.

Čeština doma a ve světě 3-4/98 (Svět médií a reklamy).

Čeština doma a ve světě 1/02 (Vývojové tendence současné češtiny).

Daneš, F. – Dokulil, M. – Kuchař, J.: Tvoření slov v češtině 2. Odvozování podstatných jmen. Praha, Academia 1967.

Dokulil, M.: Tvoření slov v češtině 1. Teorie odvozování slov.

Praha, Academia 1962.

Encyklopedický slovník češtiny. Praha, NLN 2002.

Hauser, P.: Nauka o slovní zásobě. Praha, SPN 1986.

Hladká, Z.: Univerbizace – korpusy – slovníky. In: Jazyky a jazykověda.

Praha, FFUK 2005.

Janovec, L.: K projevům jazykových vývojových tendencí v současné češtině.

NŘ 90, 2007, s. 57-66.

Martincová, O. a kol.: Neologizmy v dnešní češtině. Praha, ÚJČ 2005.

Martincová, O. a kol.: Nová slova v češtině. Slovník neologismů 2.

Praha, Academia 2003.

Martincová, O. : Problematika neologismů v současné češtině.

Praha, Academia 1983.

Příruční mluvnice češtiny. Praha, NLN 1995.

Slovník spisovné češtiny. Praha : Academia, 2007.

Tichá, Z. – Rangelova, A. (eds.): Internacionalizmy v nové slovní zásobě.
Praha, 2003.

Tři slangové slovníky. Praha : Karolinum, 2001.

Český národní korpus.

Čestné prohlášení:

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo. Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL, zároveň souhlasím s prezentačním zpřístupněním své práce v knihovně Technické univerzity v Liberci a případným použitím této práce Technickou univerzitou v Liberci pro pedagogické, vědecké a prezentační účely.

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a vypracovala jsem ji samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce.

V Liberci dne

.....

Pavλίna Losová

Poděkování

Tímto chci poděkovat vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Václavu Lábusovi, za jeho vedení, připomínky a poskytnutí cenných rad při zpracování bakalářské práce. Panu Zdeňku Svěrákovi za inspiraci, díky níž jsem započala studium. Dále bych chtěla poděkovat rodině, příteli, přátelům za podporu během studia a především kolegům filologům za psychickou podporu a pomoc, díky níž jsem mohla tuto práci dokončit.

ANOTACE:

Tato bakalářská práce se zabývá jazykem specializovaného motoristického magazínu. Cílem práce byla analýza slovní zásoby (s důrazem na neologismy) měsíčníku Tuning magazine a postihnutí převažujících vlivů v této oblasti. Nová pojmenování a slangové výrazy jsou roztrženy podle způsobu vzniku.

Klíčová slova: neologismus, slovní zásoba (lexikon), slang, tuning, současné tendence

ANNOTATION:

This bachelor thesis deals with specific language of specialized car magazine. The aim of my thesis was to analyze the vocabulary (with emphasis on neologisms) of the Tuning magazine and to describe major influences in this area. New word formation and slang terms are categorised by origination process.

Key words: neologism, vocabulary (lexicon), the slang, tuning, current linguistic trends

DIE ANNOTATION

Diese Bachelorarbeit beschäftigt sich mit der Sprache Spezialist Fachzeitschrift. Ziel dieser Studie war es, das Vokabular (mit Schwerpunkt auf Neologismen) ein monatliches Magazin Tuning magazine und den vorherrschenden Einfluss betroffen in diesem Bereich zu analysieren. Neue Namen und umgangssprachliche Begriffe sind nach der Art der Einrichtung sortiert.

Schlüsselwörter: Neologismus, Wortschatz (Lexikon), Slang, Tuning, aktuelle linguistische Trends

OBSAH:

1	Úvod.....	9
1.1	Zvolený postup výzkumu	10
2	Teoretická část práce zaměřená na rovinu lexikologie.....	11
2.1	Lexém (Lexikální jednotka)	11
2.2	Slovo	11
2.2.1	Význam slova	12
2.3	Slovní zásoba a její vrstvy.....	13
2.3.1	Teritoriálně vymezený lexikon	13
2.3.2	Sociálně vymezený lexikon.....	13
2.3.3	Expresivně vymezený lexikon	14
2.3.4	Lexikon cizích slov	14
2.3.5	Lexikon vymezený funkčněstylovými příznaky	14
2.3.6	Lexikon vymezený časovou platností	15
2.4	Změny slovní zásoby.....	16
2.4.1	Tvoření slov nových.....	16
2.4.2	Zánik slov	16
2.5	Tendence současné slovní zásoby	17
3	Praktická část práce zabývající se neologismy z oblasti tuningu	18
3.1	Co je tuning	18
3.2	Tuning z hlediska vztahu společnosti a jazyka	18
3.3	Jazyk Tuning magazínu.....	19
3.4	Abecední slovník.....	21
3.5	Klasifikace neologismů podle způsobu vzniku.....	31
3.5.1	Tvoření	31
3.5.1.1	Odvozování (derivace)	31
3.5.1.2	Skládání (kompozice).....	36
3.5.1.3	Zkracování.....	37
3.5.2	Přejímání	38
3.5.3	Nová víceslovná pojmenování	39
3.5.4	Sémantické tvoření	40
4	Závěr.....	42
5	Použitá literatura	44
5.1	Primární literatura	44
5.2	Sekundární literatura	44

1 Úvod

Práce se zabývá jazykem stylového měsíčníku Tuning magazine zaměřeného na softwarové, designové a jízdní úpravy automobilů. Cílem práce je analyzovat nová pojmenování a systematicky utřídit do kategorií podle zvolených kritérií. Teoretická část práce je zaměřena na popis slovní zásoby a jejího utváření, na základě teorie je poté vystavěna praktická část. Praktická část má za úkol obsáhnout slovní vyjadřování tematicky zaměřené skupiny osob, předložit vznik a původ této slovní zásoby a ukázat jazyk periodika, jenž je na tuto sociální vrstvu zaměřen. Tato část práce nejprve popíše oblast tuningu a společenství lidí, kteří se jím zabývají, poté představí jazyk hlavního zdroje materiálu jako celku, na který naváže seřazením získaných neologismů do abecedního slovníku s popisem významů. Práce je ukončena roztříděním těchto nových pojmenování do kategorií podle způsobu vzniku a shrnutím poznatků.

Četba časopisů je pro současnou generaci významnou součástí zábavy. Tematicky zaměřené měsíčníky zaujímají dobré postavení na trhu tištěných médií a mají tak možnost formovat své čtenáře nejen prostřednictvím zvolených témat, ale také zvolenými jazykovými prostředky. Spolu s novými vyjadřovacími jednotkami (neologismy) a slangovými výrazy se v časopisech objevují i další rozmanitosti slovní zásoby, proto bylo nutné se v praktické části práce zaměřit i na jazyk časopisu jako celek. Objevují se nejen zajímavá přirovnání, ale také dialekt, aktualizace slov, nebo nové formy slovní zásoby založené především na vzhledu slova.

Materiál, na němž je práce vystavěna, činí 98 pojmenování získaných z devíti čísel měsíčníku Tuning magazine, která jsou vybrána náhodně z období let 2005 až 2010. Toto období je zvoleno záměrně s přihlédnutím k roku 2003, kdy vyšel druhý díl slovníku neologismů Nová slova v češtině Olgy Martinové, jež by se neměl shodovat se zde přítomnou slovní zásobou.¹

---

¹ Pokud se materiál shoduje, je na tento fakt upozorněno.

1.1 Zvolený postup výzkumu

Základním zdrojem této práce byla četba a následná analýza stylově zaměřeného časopisu Tuning magazine. Tento časopis je určen pro všechny věkové kategorie chlapců a mužů, ale dnes již i žen, především pak pro ty, kteří se tuningem svých vozů zabývají prakticky. Měsíčník Tuning magazine vychází od roku 2003 pod vedením vydavatele a šéfredaktora Roberta Bezoušky sídlícího spolu s redakcí v Praze 9. Ke své práci jsem zvolila 7., 9., 10. a 12. číslo roku 2005, dále 3., 2., 7. a 8. číslo roku 2006 a 12. číslo roku 2010 tohoto periodika.

Hlavním kritériem zařazení slov mezi neologismy byl první a druhý díl Slovníku neologizmů Olgy Martinové, kde slovo nesmělo být zařazeno, pokud v něm slovo nebylo nalezeno, stalo se součástí této bakalářské práce.² Nově nalezená pojmenování jsem využila pro vlastní abecední slovník s popisem významů jednotlivých slov.

Pro klasifikaci neologismů jsem využila stávajících slovotvorných modelů spolu s dalšími způsoby vzniku slov (*sémantické tvoření, sousloví, přejímání a frazémy*) a rozčlenila jsem je podle způsobu vzniku do jednotlivých kategorií. V této oblasti třídění jsem využila především Hauserovy Nauky o slovní zásobě spolu s Příruční mluvnicí z roku 2003. Tuto literaturu jsem doplnila odbornými články z časopisů Slovo a slovesnost, Naše řeč a Čeština doma a ve světě.

.

---

² Pokud se materiál shoduje, je na tento fakt upozorněno.

2 Teoretická část práce zaměřená na rovinu lexikologie

Lexikologie jako disciplína zkoumá lexikální podsystém – lexikon jazyka a jeho vztahy k ostatním jazykovým podsystémům. Zabývá se formou, významem a užíváním lexikálních jednotek. Lexikologii lze rozdělit na synchronní, která se dále dělí na lexikální sémaziologii a lexikální onomaziologii, a na historickou lexikologii, jejíž součástí je dnes samostatně vyčleňovaná etymologie.³

2.1 Lexém (Lexikální jednotka)

Je abstraktní jednotkou lexikálního systému. Zahrnuje veškeré gramatické tvary ohebných slov, přičemž je vždy jedna varianta reprezentativní – nominativ/infinitiv. Tyto lexikální jednotky mohou být i víceslovné, např. základní škola, pozdě bycha honit. Jedná se o víceslovné lexikální jednotky a frazémy.

2.2 Slovo

Základní jednotkou lexikální roviny je slovo, jež má velkou významovou, formální a funkční různorodost. V psané podobě je utvářeno grafickou podobou pomocí různého množství grafémů. Ve světě řeči je však slovo ucelený zástup fonémů s hlavním přízvukem na první slabice. Slovo nese lexikální význam, jenž umožňuje pojmenování předmětu, jevu i vztahů v mimojazykové realitě, zároveň nese význam gramatický, což mu umožňuje plnit vnitrojazykové funkce. Je-li kontext aktuální, slovo může mít i pragmatický význam, díky němuž můžeme vyjádřit různé postoje, ať už se jedná o sdělovanou skutečnost, nebo o situaci promluvy.⁴

U slova nelze oddělit stránku formální a významovou, přestože ne vždy jde o symetrický vztah, např. u synonym, kdy je jedné formě přiřazeno více významů, nebo u polysémních slov a homonym, kdy se jedna forma pojí s několika významy.

---

³ Encyklopedický slovník češtiny, s.243.

⁴ Příruční mluvnice češtiny, HLADKÁ, Zdeňka, s. 65-66.

Ve větě lze se slovem pracovat, za určitých podmínek může měnit místo, stejně tak může být vhodně nahrazeno slovem ze stejného paradigmatu.⁵

Slovo má libovolnou slovní formu vzhledem k pojmenovávané realitě, např. sled hlásek k o c o u r není vnitřně podmíněn označovaným předmětem. Přímoú motivovanost slova lze dokázat v určité míře pouze u zvukomalebných slov, neuskutečňují však přesně reálný zvuk, snaží se o nápodobu. Podobně je tomu u slov motivovaných vnitrojazykově, kde nejsou motivací pojmenovávané reality, ale slova jsou vnitřně spojena s některými jednotkami daného lexikálního systému, jedná se o relativní (slovotvornou) motivovanost, např. slovo holič je slovotvorně motivováno na základě příbuznosti s verbem holit a s činitelskými substantivy charakterizovanými příponou -č.⁶ U slov motivovaných formou a vztahem k jiným slovním jednotkám můžeme předpokládat lexikální význam, označujeme je jako popisná slova. Jejich protějškem jsou slova značková, která jsou formovaná nemotivovaně.⁷

2.2.1 Význam slova

Význam slova v českém jazyce je dvojí – věcný a mluvnický. Věcným významem jsou významy jako takové, které mají slova v jakémkoli tvaru. Mluvnický význam, také gramatický, je určen mluvnickými pravidly jazyka. Vyjadřuje vztah slova k jiným slovům, je vyjádřen buď jednoduchým tvarem nebo složeným a plyne z obsahového významu celé věty. Poměr věcných a mluvnických významů dělí slova na dvě skupiny:

- Slova plnovýznamová – mají význam věcný (citoslovce a příslovce), nebo mají ve větě i významy mluvnické, které jsou vyjádřeny speciálními tvary (podstatná jména, zájmena, číslovky a slovesa).
- Slova gramatická – vyjadřují mluvnické vztahy slov či vět, s nimiž jsou spojovány. Vlastní význam nemají, získávají ho až ve spojení s dalším slovem/slovy.⁸

---

⁵ Příruční mluvnice češtiny, HLADKÁ, Zdeňka, s. 66.

⁶ Příruční mluvnice češtiny, HLADKÁ, Zdeňka, s. 67-68.

⁷ Příruční mluvnice češtiny, HLADKÁ, Zdeňka, s. 68.

⁸ Bohuslav Havránek, Alois Jedlička: Stručná mluvnice česká, 1981 Praha, s. 40-41.

2.3 Slovní zásoba a její vrstvy

Celonárodní slovní zásoba je vymezena národnostním jazykovým společenstvím. Její lexikon přináleží především ke spisovnému jazyku, tedy k nejrepresentativnější formě jazyka, kde lze vymezit neutrální formu, časově platnou formu, funkčně stylovou a citovou formu, jež mají své specifické příznaky. Dále pak k nespisovné formě jazyka, kde vymezujeme nářeční prvky (regionální a sociální dialekty).⁹

2.3.1 Teritoriálně vymezený lexikon

Jedná se o slova užívající se pouze v určitém místě, tzv. **dialektismy**, nebo **regionalismy** (čechismy/moravismy), např. žufánek = naběračka. Patří sem také slova typická pro dobu a život minulý, jež nazýváme **etnografismy** (fěrtoch).¹⁰

2.3.2 Sociálně vymezený lexikon

Slovní zásobu vymezenou sociálně je třeba vzhledem k tématu práce rozebrat podrobněji. Do této kategorie spadá profesní mluva, slang a argot. Profesní mluvu nazýváme soubor termínů a frází, jimiž se skupina zaměstnanců dorozumívá v pracovní době. Profesní mluva se vyznačuje úsporností a významovou jednoznačností, velmi často jsou to slova mající povahu terminologickou, přestože nejsou kodifikována. Slang jsou slova a fráze používaná stejně zaměřenou skupinou lidí, mají-li stejný koníček, studijní obor, případně opět stejnou profesi. Mluva nejspodnější sociální vrstvy (kriminálků, drogově závislých, apod.) se nazývá argot. Pro slang a argot je typická synonymičnost, expresivita, jazyková hravost či metafora. Časté je také užití slov cizího původu (v argotu především díky snaze zatajení a větší nesrozumitelnosti).¹¹

---

⁹ Příruční mluvnice češtiny, HLADKÁ, Zdeňka, s. 93.

¹⁰ Příruční mluvnice češtiny, HLADKÁ, Zdeňka, s. 93.

¹¹ Příruční mluvnice češtiny, HLADKÁ, Zdeňka, s. 94.

2.3.3 Expresivně vymezený lexikon

Expresivní slovní zásoba obsahuje kromě významové složky ještě složku pragmatickou, která vyjadřuje citový a jiný vztah mluvčího k vyslovené skutečnosti. Vztah je buď kladný, nebo záporný. Ke kladně zabarveným slovům patří **familiární slova**, která ukazují vřelý vztah blízkých osob, bývají důvěrného charakteru. **Hypokoristika** jsou domácké varianty vlastních jmen a obecně příbuzenských jmen jako např. synátor, Pavluša. **Dětská slova** se často užívají při hovoru s dětmi, nebo dětmi samotnými (hačat, papu, hamu). Slova kladného rázu jsou často **eufemizována**, čímž se nepříjemné pojmenování – obvykle společensky nevhodné – mírně zaklimatizuje a lépe se pak v dané situaci vysloví.

Záporně zabarvená slova bývají nejčastěji **hanlivá** (pejorativa a augmentativa) a následují slova **zhrubělá** a **vulgární**. Patří sem i **dysfemismy**, která zveličují nepříjemnou skutečnost.¹²

2.3.4 Lexikon cizích slov

Netvoří sice většinu našeho národního jazyka, ale jsou všudypřítomná. Slova cizího původu se buď přizpůsobí národnímu jazyku – slova zdomácnělá (škola, kalendář), nebo zůstanou ve své původní podobě (dinár, kimono, tuning, rodeo, tundra). Mezi těmito hranicemi se nacházejí slova, která jsou mluvčími běžně užívaná, ale náznak cizosti si ponechávají (generál, gymnázium, fráze).¹³

2.3.5 Lexikon vymezený funkčně stylovými příznaky

K této skupině lze zařadit takové jednotky, které jsou typické pro určitý slohový styl – odborný, administrativní, publicistický, atd.

---

¹² Příruční mluvnice češtiny, HLADKÁ, Zdeňka, s.95.

¹³ Nauka o slovní zásobě. HAUSER, Přemysl. 1980, s.51-52.

2.3.6 Lexikon vymezený časovou platností

Archaismy – slova, jež jsou nahrazována novějším pojmenováním a dnes mají spíše stylistickou funkci .

Historismy – slova zaniklých historických skutečností, dnes se jich užívá hlavně v odborných kruzích veřejnosti.

Neologismy – je nejdynamičtější lexikem. Z hlediska synchronního se jedná o taková slova, která nejsou pevně zakotvena v systému. Tato vlastnost se postupně vytrácí a slova přecházejí do běžného užívání mluvčích, přičemž se vyskytnou slova, která nezakotví v lexikálním systému nikdy a obvykle zanikají (např. brusičské postupy – čistonosoplenka, člověkosloví). Můžeme říci, že každé slovo každého jazyka prošlo obdobím, kdy bychom o něm mohli uvažovat jako o neologismu. Dnes je většina neologismů vystavěna na základě slov přejatých z jiných jazyků.

Nová slova lze rozdělit na **strukturní** (pojmenovávací jednotky, nejde o nové užití slova, ale o nahrazení slova tam, kde původní nevyhovuje – aeroplán/letadlo, autostráda/dálnice) a **kontextové** (objevují se jako aktuální v řeči mluvčích, přibližují se jim také neobvyklá užití slov v uměleckém stylu). Neologismy lze dělit i časově, např. neologismy doby obrozené jako byl žralok, kytovec, vzduch, které už jsou dnes pro nás běžnými slovy.¹⁴ Nejvyšší výskyt nových slov je možné zaznamenat v odborné terminologii jistého odvětví (sport, věda, technika, záliby, nebo adrenalinové zážitky). Další pak můžeme odhalit v oblasti básnické, publicistické a v hovorové řeči.

Autorství novým slovům zůstane pouze ojediněle, většina z nich je totiž anonymních a vzniknou nezáměrně. Mezi známé autorské neologismy patří robot bratří Čapků, Havlíčkův vyštudovanec, či baviště, nebo Swiftův liliput. V současnosti autorské neologismy vznikají především v médiích – sněhánky televizní moderátorky počasí Michaely Dolinové, couvák a kotníkář herce a moderátora Jana Krause a v neposlední řadě také slyšák Jiřího Suchého, který hledal protipólný výraz ke slovu divák.¹⁵

---

¹⁴ Nauka o slovní zásobě. HAUSER, Přemysl, s. 44.

¹⁵ Okazionalismy v současné české publicistice. STANĚK Vladislav. Naše řeč 85/2002, s.57.

2.4 Změny slovní zásoby

2.4.1 Tvoření slov nových

Nová slova jsou původu cizího a domácího.

- a) Domácí neologismy se tvoří především osvědčenými produktivními postupy, rozdělujeme je rovněž podle způsobu tvoření na:
  - **slovotvorné neologismy**: jsou nejčastěji tvořeny odvozováním (prefixací – redesign, sufixací – mračítko, skládáním – turbodíra, zkracováním – MPVěčko), velká část nově vzniklých slov je tvořena kombinací těchto způsobů
  - **souslovné neologismy**: nová sousloví utvořená ze slov běžně užívaných (kosmická rychlost, jaderná hlavice, obývací stěna)
  - **frazeologické neologismy**: občas se vyskytnou v publicistickém stylu a v běžných promluvách mluvčích (filmovat faul, mluví jak z magnetofonového pásku, zasekává se jako deska)
  - **sémantické neologismy**: nově vzniklé významy ze slov starších (družina – vojenská družina/školní družina, soutěž – nekalá podnikatelská soutěž/soutěž o hodnotné ceny)¹⁶, lze mezi ně zařadit i nově vzniklé metaforu, metonymie, synekdochy a apelativizace proprií.

- b) Přejaté neologismy jsou nemotivované a vystupují jako značková pojmenování.¹⁷ Do slovní zásoby se dostávají díky intenzivnímu kontaktu s jinými jazyky (*tuning*, *snowboarding*). Za přejímání lze označit i kalkování, kdy je cizí slovo přeloženo a na základě podobnosti významu přejato (myš z angl. mouse).

2.4.2 Zánik slov

Slova mohou zaniknout spolu s označovanou skutečností, nebo konkurencí synonymických výrazů.

---

¹⁶ Nauka o slovní zásobě. HAUSER, Přemysl. 1980, 2.vydání, s. 46-47.

¹⁷ Nauka o slovní zásobě. HAUSER, Přemysl. 1980, 2.vydání s.47.

2.5 Tendence současné slovní zásoby

Dnešní jazyk se potýká hlavně se západními vlivy a v povědomí zůstávají i vlivy z doby, kdy vlivy přicházely především z východu. Slova, která v dobách totalitního režimu byla téměř nevyslovena, jsou nyní běžnou součástí jazyka a dnešní generace si jejich návrat plně neuvědomuje (svoboda, demokracie, zastupitel, starosta). Naopak slova, která v oněch dobách byla běžnou součástí promluvy (kádrovat, pětiletka, soudruh) jsou dnes vnímána jako zastaralá. Na současnou slovní zásobu má vliv především jazyk anglický. Západní jazykové tendence ovlivňují média, vzdělání, oblast zaměstnání i kultury, a to především v oblasti terminologické (*dealer, office manager, junior manager, lobbying, marketing, ekonomie*). Vzhledem k nadměrnému užívání některých slov dochází k přeměně, nebo posunutí jejich významu (*filosofie: filosofie mediálního poradenství*).¹⁸

Kromě cizích vlivů se v médiích objevují metaforická pojmenování a okazionalismy (*zelená lobby, euroskeptik, blokádist*). V těchto textech dnes najdeme kromě funkce persvazivní a informační také expresi a subjektivní hodnocení, jež bývá úmyslně skryto pod nenápadné vyjadřovací prostředky (*spočky ale, avšak, předložka díky*). To vše na úkor objektivitu, preciznosti jazyka a kvality intelektu některých tiskovin. Podobně je tomu v televizním vysílání, zpravodajství se ubírá cestou „rozuměj každý“. Divákovi se tak dostane zjednodušené zprávy s patřičným dialektem. V těchto případech je divák velice podceňován.¹⁹

Spolu s těmito vlivy existuje i konkurence slovotvorných prostředků. Důležitou roli při vzniku a rozvoji konkurence mají právě neologismy, některá slova tak získávají nové synonymní slovotvorné komponenty (*přípony, předpony*). Jednou z možností vzniku konkurence je přitváření neologismu jako synonyma k již existujícímu slovu (*postsezónní:posezónní, autodestrukce:sebedestrukce, koprodukce:spoluprodukce*). Jiné komponenty (např. prefixoidní) mají takovou konkurenceschopnost, že dokáží zastoupit i více prefixů (*super- : extra-, nad-, vele-*). Jedná se tedy o konkurenci především mezi domácími prefixy a prefixoidy cizího původu.²⁰

---

¹⁸ Příruční mluvnice češtiny, 2003, s.103.

¹⁹ Čeština doma a ve světě 1/2002. Oldřich Uličný. s.3.

²⁰ Slovo a slovesnost, 58/1997, MARTINCOVÁ Olga, s.161-162.

3 Praktická část práce zabývající se neologismy z oblasti tuningu

3.1 Co je tuning

Slovo tuning bylo přejato z anglického jazyka. V překladu vyjadřuje ladění (vylad'ování). Jedná se o slangový výraz označující zdokonalení vzhledových nebo výkonnostních vlastností. Tento pojem je nejčastěji využíván v souvislosti s automobily a výpočetní technikou. V počátcích automobilového tuningu se tato záliba týkala jen velmi úzkého okruhu osob. Dnes lze hovořit o celých fanklubech pořádajících velké srazy pro tisíce lidí, kde svá umělecká díla vydávají na odiv. Účastní se jich nejen sami tuneři, ale také mnoho dalších nadšenců v doprovodu celých rodin.

Majitelé vyladěných vozů jsou schopni upravit kteroukoli část automobilu – karoserie, motor, kola, podvozek, audiovizuální techniku, interiér i brzdy. Převážná většina úprav se týká vzhledu. Nicméně přívrženci tuningu toto označení raději používají v kontextu vylepšování funkčních vlastností stroje. Proces tuningu většinou začíná koupí ojetého vozu, který je za velké peněžní částky upravován a poté prodán, aby majiteli zajistil možnost další výhodné koupě. Spolu s rozšířením tuningové zábavy docházelo postupně mezi mládeží k aktualizaci významů některých slov. Sloveso vytunit se dostalo do hovorového jazyka jako označení procesu zkrášlení či zlepšení v souvislosti s lidskou vizáží.

Kromě skupiny nadšených mladých mužů a žen vzniklo v tomto oboru i nové názvosloví skrývající rozmanitý slang a terminologii, díky čemuž se nabízí také možnost podrobné analýzy.

3.2 Tuning z hlediska vztahu společnosti a jazyka

Jak jsem uvedla výše, na vznik nových názvosloví mají vliv i mimojazykové faktory, především společnost. Nová pojmenování nelze popsat pouze z pohledu jazykovědy a teorie spisovného jazyka, vznikají hlavně díky rozvoji techniky, vědy, uměleckých odvětví a díky potřebě člověka objevovat dosud nepoznané a nové

záliby. Svůj podíl má i rozvrstvení sociálních skupin, které je důležitým faktorem vzhledem k zájmům a intelektu jednotlivců tvořících větší sociální skupiny.

3.3 Jazyk Tuning magazínu

Stejně jako většina tematicky zaměřených časopisů (hudební, vědecké) se i Tuning magazine snaží přiblížit ke svým čtenářům. Nejvhodnějším prostředkem ke sblížení je výběr vhodných jazykových prostředků (stylistických, lexikálních a syntaktických) typických pro běžné vyjadřování čtenářů. Tento úkol mají redaktoři Tuning magazine mírně ztížen oproti svým kolegům z časopisů pro teenagery, neboť jejich cílovou skupinou nejsou pouze „náctiletí“, ale i dospělí lidé, které toto téma zajímá. Můžeme uvést, že mnohdy čtenáři rostou se svým oblíbeným periodikem.

Redakce Tuning magazínu zvolila pestrý a ozvláštněný jazyk s mnoha slangovými výrazy a novými tvary. Jejich hlavním úkolem je zaujmout nejen čtenáře mladého a nezkušeného, ale také čtenáře vzdělaného a náročného, což dokazuje nejen rozmanitost užitých jazykových prostředků („z *nostalgických důvodů zůstává pro Subaru „periskop“ na přední kapotě a pod ním schovaný chladič jedním z neměnných středobodů vesmíru*“²¹), ale také výstavba jednotlivých článků. Titulek ladí s barvou automobilu, který je hlavní dominantou každého rozsáhlejšího článku (zlatý Golf: *titulek Všechno zlato, co se třpytí; Peugeot ve vojenské zelené: titulek Mopslík v plné polní*²²). Úvodní část článku je uvolněná, stručně a nenásilně představuje tuningově zpracovaný vůz. Poté podrobně popisuje jednotlivé úpravy a použitý materiál (hojně jsou tu zastoupeny názvy firemních značek). Článek graduje zhodnocením a celkovým dojmem z upraveného vozu.

Vrátíme-li se zpět k jazykovým prostředkům, najdeme zde mnoho druhů ozvláštnění textu, např. užití dialektu (*Japa se s tutim drandí?*²³), nebo intertextovost (*Quo vadis?*²⁴, *Z Ostravy, z Ostravy, WRCko jede do Prahy...*²⁵). Jedním z dominujících prostředků slovní zásoby Tuning magazínu je personifikace, majitelé vozů svá auta uznávají jako duchaplné bytosti a rovnocenné partnery (*zadeček*

---

²¹ Tuning magazine, 7/2005, s.100. Daniel Hrubý a Daniel Darmonov.

²² Tuning magazine, 12/2010, s.8+49. Martin Kokeš + David Friedman.

²³ Tuning magazine, 10/2005, s.58. Michal Oberstein.

²⁴ Tuning magazine, 12/2010, s.24. Martin Kokeš.

²⁵ Tuning magazine 9/2005, s.38. Michal Oberstein.

audiny, implantace softwaru, americký bratranec Forda Mondeo, trapný frňák, amputovat blatníky, sexy křivky audiny, karbonové lamely jsou těsně před smrtí, třmeny se zakousnou do drážkovaných kotoučů s nevídaným apetitem). Podstatná část slovní zásoby je stylizována nejen obsahově, ale také svou formou, význam slova často bývá naznačen i „designově“ (*X-Trémní botky, e-x-t-r-é-m-n-ě široké leštěné ráfky*).

O Tuning magazínu lze říci, že jde o velmi rozmanitý a pestrý časopis, alespoň co se jazykových prostředků týče. Je zde kladen velký důraz na pravopisnou kulturu (pokud se nejedná o autentický dopis od čtenáře, či inzertní část) a na stylistickou stránku textu. Svou úlohu pobavit a předat zkušenosti zručnějších tunerů amatérům plní velmi dobře a je schopný zaujmout i cílové skupiny konkurenčních časopisů a (ne)tunerů.

3.4 Abecední slovník

Pro přehledné zobrazení vyhledaných neologismů a slangových výrazů je nejprve předložen abecední slovník obsahující celkem 98 slov. Ke každému slovu je přiřazen kontext a význam. Slova pocházejí z vybraných čísel časopisu Tuning magazine z období let 2005 až 2010. Jednotlivé významy těchto slov jsou čerpány z okruhu osob zabývajících se tuningem a ve slovníku jsou označeny kurzívou.

A

airbrush [érbraš]

technika malby, kdy se stříká malým proudem barva na požadovaný povrch, český se této technice říká americká retuš: airbrushový motiv

amerikán

1.vůz vyrobený v Americe, americká značka vozu 2.motor z amerického vozu: přepřítaný amerikán

autolook [autolúk]

vzhled vozu: uvidíme, jak bude novejš (auto)look působit na širší veřejnost

amíci

výrobci amerických značek vozů: amíci se snažili o evropskou koncepci

B

blow-off [blau-of]

ventil, který odpouští přebytečný tlak mezi turbodmychadlem a škrtící klapkou: byl použit blow-off ventil

blikače

astabilní klopný obvod má dva nestabilní stavy, mezi kterými se neustále překlápí: blatníky a zavřené blikače

bassreflex/-ová

akustický obvod zajišťující způsob vyzařování hlubokých tónů (nejnižších akustických kmitočtů) z reproduktorové skříně: této karoserii by prospěla pořádná utěsněná bassreflexová ozvučnice

C

clubman [klabmen]

označení pro nesportovní vůz, vůz vhodný do města, např. pro noční život: pohledné cabrio a snad praktický clubman

carbon-kevlarový

kvalitní materiál z vícesměrných vláken, z něhož se šijí potahy na autosedačky, carbon je vyroben z uhlíkových vláken slinutých epoxidovou pryskyřicí: sedadla v carbon-kevlarovém designu

crash [kreš]

1. pád, srážka, testy vozů na různé druhy srážek (crash testy) 2. přestavba bouraných vozů (crash tuning):

cultově-stylový

označení pro něco výjimečného, designově kvalitního, má předpoklady stát se kultem: na jaře vyjede pořádná cultově-stylová bomba

cecil

přezdívkou pro Mitsubishi Lancer EVO, v tomto typu vozu závodil Robert Bezouška, jenž svůj vůz takto spontánně přezdíval: cecil potřebuje nový podvozek jako sůl

common-rail systém/systém CR [ˈkomonrej]

v překladu znamená společné potrubí, toto potrubí funguje jako tlakový zásobník, ve kterém je připravena stlačená nafta: kouzlo systému CR

D

decent tuning

jedná se o lehké zásahy do vzhledu a jízdních vlastností vozu, nejde o žádné velké přestavby: úprava typu decent tuning

designerský čuník [dizajnéřský]

nešikovný/amatérský tuner, bez talentu: designerský čuník

downpipe [daunpájp]

typ odpadního výfukového systému: chromované downpipe

dragster

speciální automobil nebo motocykl, uzpůsobený k závodům na krátkou vzdálenost s pevným startem

drift kára

vůz uzpůsobený pro drifting: docela pěkná drift kára

drifting

druh automobilového sportu, jedná se o řízený přetáčivý pohyb: celý svět se zbláznil a všichni naráz propadli driftingu

drift king

1.vůz, který vítězí v driftech 2.osoba ovládající drifty

drift'ácký

předurčený pro drift/zabývající se driftem: drift'ácký šampionát

E

expanzka

expanzní nádrž: modře lakovaná expanzka

F

facelift (faceliftovaný) [fejslift]

omlazovací proces vozu, přestavba masky vozu na modernější novější vzhled: faceliftovaný model s novou maskou, neologismus z roku 2004²⁶

face-unifikace [fejsunifikace]

sjednocení masky vozu: SEAT svou face-unifikací šlápl poněkud vedle

fastback [fastbek]

je evropský typ karoserie vozu, jejíž střešní linie jdou plynule dolů (na zadní straně): v Americe se však takovému evropskému kupé říká fastback

flockování [flokování]

povrchová úprava vozového interiéru, který se v konečném výsledku tváří jako samet: flockování interiéru

frantíci

výrobci francouzských vozů: těžko bylo Frantikům bojovat se stále více agilními vozy z Japonska

---

²⁶ Jedná se o slovo uvedené již v práci Olgy Martinové Nová slova v češtině 2.

H

hardtop

odnímatelná střecha vozu z pevného materiálu:

hatchback

typ karoserie s dvouprostorovou výklopnou zadní částí a splývající zádi

headunit [hýdjunit]

hlavní (vedoucí) jednotka, není to výraz pro konkrétní součást vozu

HI-FI kára

vůz, kde se při přestavbě kladl důraz na audio a video zařízení

highendový[hajendový]

luxusní, vysoce kvalitní: highendové reproduktory

holátko

„holý“ vůz, bez zásahu do designu i dalších vlastností vozu: zpočátku byl golf doslova holátko

hondice

pojmenování pro hondu: hondice se odebrala k zimnímu spánku

hovězina

hovězí kůže: sedačky potažené hovězinou

CH

chiptuning [čiptuning]

úpravy při chiptuningu spočívají pouze v úpravě softwaru sériového programu, neprovádí se žádný mechanický zásah, v důsledku těchto změn se zvýší výkon motoru

chirurgická úprava vozu

detailní práce na úpravě vozu (broušení některých částí vozu, vyčištění zanesených komponentů)

I

implantace softwaru

vložení programového vybavení do vozu

intercooler [interkúlr]

slouží jako chladič vzduchu pro pohon dmychadla a zvyšuje účinnost turba

indiglo fólie

systém podsvícení palubní desky:

K

kachní ocásek

slangový výraz pro typ zadního spojleru (původně ducktail):

krouťák

kroutící moment motoru: krouťák se povedlo usadit pěkně nízko, na hranici 4 700 otáček

kruciální

křížový, průsečíkový:

kupátko

zdrobnělina pro typ vozu kupé (coupé): kupátka 505 byla ve své době opravdu pohledná

kvitovat

vzít na vědomí: kvitujeme, že...

L

lambo doors [lambo dórs]

typ otevírání dveří pojmenovaný podle vozu Lamborgini, kde je tento typ uplatněn – vertikální otevírání

leštěnkář

osoba, jež o své auto přehnaným způsobem pečuje, neustále své auto čistí a upravuje jeho kosmetické vady

liftback [liftbek]

typ karoserie se třemi, nebo pěti dveřmi, zad' vozu se mírně svažuje a je delší:

lízátko

doplňek k nárazníku, nejčastěji vpředu vozu: karbonové lízátko

lvíček

slangový výraz pro Peugeot, jenž má ve znaku právě tuto čtyřnohou šelmu

M

modelová politika

dlouhodobá koncepce výroby vozových modelů: podle modelové politiky a klientely té které značky

monoclio [monoklijo]

Renault Clio s jednobodovým vstřikem

MPVéčka

ze slova multi-purpose vehicle (též MUV, multi-utility vehicle), v Americe se označuje také jako minivan neboli minidodávka, jedná se o vozy větší než kombi

mračítka

kryty na světlomety: řada dalších doplňků, jako třeba mračítka na světlech

N

nadopovaný

nebo také našlapaný, nadupaný, znamená, že obsahuje velké množství kvalitních součástí zvyšujících výkon

navrátilce

1. osoba vracející se ke starému stylu, ke starým metodám 2. vůz ve stylu retro

P

phantom mód [fantom mód]

1. režim umožňující zvýšení rychlosti 2. tajemný, přízračný vzhled: přeladit do phantom módu

pinstriping [pinstrajping]

jde o aplikaci a vytváření motivů za použití velmi tenkých pruhů barev speciálním slabým štětcem:

pirellky

značka pneumatik Pirelli (podobně jako pneumatiky značky Barum=barumky)

pop-off [pap-of]

překlad slova je upláchnout, jedná se o typ ventilu

Q

quickshift [kvikšift]

robotické (automatické) převodové zařízení s možností přepnout na ruční řazení

R

ram-airy [ram-éry]

jedna z možností přivádění vzduchu, vede ke zvýšení statického tlaku vzduchu uvnitř sacího potrubí na motoru, zvyšuje výkon motoru

rámus

slangový výraz pro nerezový tlumič značky Remus

redesign [redisajn]

inovovaný design, přeměna designu: redesignová úprava

relátka

také relé, elektrický přístroj dávající podnět k zapnutí elektrického obvodu, relé jsou nejčastěji založena na působení elektromagnet, mohou být relé nadproudové, podpětové, zpětné, tepelné

rendl

slangový výraz pro Renaulta jakéhokoli typu: díky za všechny zaslané rendly

retro křísitel

osoba/styl obnovující staré, starou módu: retro křísitel se objevil na trhu v roce 2001

rigidní šasi

typ karoserie, jejími vlastnostmi jsou strohost, přísnost, stabilita: rigidní šasi je skvělá věc

RSTéčko

typové označení vozu (podle vnitřní stavby) – RS Turbo: RSTéčko nemá žádný propolis

S

sériovka/y

sériově vyrobený vůz/vozy: nudné sériovky

servokapalina

kapalina do oběhu hydraulických (servo) zařízení: nádržka servokapaliny řízení

set-up [set-ap]

nastavení jednotlivých částí vozu (diferenciály, podvozek, brzdy, atd.) pro lepší výkon vozu: díky tomuto set-upu kleslo BMW o 40 mm blíže k zemi

siemensí [símensí]

vyrobené firmou Siemens: siemensí multipoint s 50 kW v základu

silentbloky [sajlentbloky]

gumokovová podložka na tlumení chvění: přibýly silentbloky Powerflex

showcar [šoukár]

vůz určený pro výstavu, či předvádění, nikoli na prodej a běžnou jízdu: firemní showcar

smallblock [smolblok]

označení maloobjemových motorů americké produkce

softtop

odnímatelná střecha z měkkého materiálu (např. z látky)

soutěžák

slangový výraz pro automobilovou soutěž, mužský rod se přenesl ze slova pohár/cup: ze soutěžáku skupiny A

spacialisté

odborníci z firmy zabývající se tuningem Spacial Tuning: tuningové kreaace spacialistů

supersporty

označení pro sportovní vozy, předpona super tuto skutečnost ještě více zveličuje, podobně jako megasportáček: italský výrobce supersportů

T**talián**

1. rádio italského původu 2. vůz italského původu 3. výrobce italských vozů

tapeár

upínací pouzdro od firmy Taper k upevnění řemenic, nábojů, řetězových kol a jiných součástí na hřídele: výplně tapeárů

topchop [topčop]

jedná se o úpravu vozu, při níž je snížena střecha, v překladu také to chop znamená seknutí vršku/střechy: ve stylu topchop

třistapadina

označení pro vůz Nissan 350: tato třistapadina vypadá na první pohled jako obyčejné auto

tuner/tunerka

- 1. osoba zabývající se přestavbou, laděním, designem vozů, přechýlené slovo se objevilo až v současnosti, tato záliba byla ještě před 5 lety pouze mužskou záležitostí*
- 2. technické zařízení, které umožňuje zpracovat vysokofrekvenční signál, získaný z antény, a dekodovat z něj signál pro další zpracování: magazín pro tunery*

tuningshop [tuningšop]

obchod se zbožím z oblasti tuningu: ve specializovaných tuningshopech

tuning cup [tuning kap]

automobilová soutěžní disciplína „vytuněných“ vozů: letošní finále soutěže Tuning Cup

turbodíra

prodleva pro přidání plynu: po načipování zmizí i ta malá turbodíra

tuzing/-ová

nekvalitní a neuznávaný tuning, zkomolenina slova tuning: několik vrstev laku a těžká tuzingová sada hypernova

U**upgrade/-ovaný [apgrejd]**

nebo také inovovaný, vylepšený, zkvalitněný: upgradovaná přední i zadní světlá

ušáky

typ autosedačky s postranními opěradly na ruce, případně i hlavu: současné pohodlné a jedinečné „ušáky“

V

veruna

slangové označení pro Volkswagen Golf VR6, Veruna znamená VR6, je to označení typu motoru, potažmo celého modelu auta od VW (např. Golf VR6), je to český slang nejenom tunerský: Janouš jezdí v modré dvaosmičkové veruně

virtual tuning [virtšual]

zpracování tuningových úprav malbou, kreslením, nebo programem na počítači: škoda, že se toto autíčko neobjevilo v našem virtuálním tuningu dříve

vořežprut

slovo lze zařadit do mluvy teenagerů obecně, jedná se o člověka, který není příliš schopný, přesto radí a koná: Carlos není žádný tuningový vořežprut

votuzing

viz. tuzing: v bazarech narazíte většinou pouze na torza vycukaných pleček, většinou doprovázených na svoji poslední cestu ještě nějakým pěkným votuzingem

Vwanatici

osoby obdivující vozy Volkswagenu, VWanatici je označení regionální, tunersko-klubové, není běžně rozšířené: když se vypravil do Mekky všech VWanatiků

W

wastegaty [wejstgejty]

jsou válce, které odklání výfukové plyny od turbíny v motoru, jejich primární funkcí je stabilizovat nárůst tlaku v turbosystému, chránit motor a turbodmychadlo: pomocí wastegatu se reguluje plnicí tlak

Y

youngtimer [yangtajmr]

1. *označení pro nadčasový, módní vůz* 2. *bonusový servisní program od firmy Porsche* 3. *název zájmové skupiny „mladých“ veteránů: tento youngtimer si pozornost určitě zaslouží (o čtyřkolce firmy Dangel)*

3.5 Klasifikace neologismů podle způsobu vzniku

Zásadní otázkou při analýze nových pojmenování je, do jaké míry jsou inspirována již zavedenými modely a do jaké míry vznikají modely nové, které teprve budou moci ukázat svou produktivnost a využitelnost.

V této části jsou slova zařazena do kategorií podle způsobu vzniku s případným komentářem o nových slovotvorných prvcích a dalších dosud nepoužívaných postupech při vzniku nových slov. Z důvodu přesného rozřazení a rozmanitosti těchto procesů jsou některá slova zařazena ve více kategoriích.

3.5.1 Tvoření

Je jedním ze způsobů vzniku nových pojmenování v českém jazyce. Tvoření slov určuje pomocí již existujících slov, jakými způsoby jsou jednoslovná pojmenování tvořena.²⁷ Nová pojmenování vznikají v důsledku slovotvorných postupů. Slovotvorně motivované slovo se skládá ze základu a formantu. Formanty obsahují prefixy (předpony), sufixy (přípony), postfixy (morfém připojený za gramatický sufix: *coši*), afixy (koncovky) a volné morfémy (zvrtné *se*, *si*). Existuje několik způsobů tvoření, a sice odvozování (derivace), skládání (kompozice) a zkracování (abreviace).

3.5.1.1 Odvozování (derivace)

Ke slovotvornému základu se připojují morfémy, jež blíže určují základovou složku slova. Přidáním odvozovacích komponentů (přípony, předpony, předpony i přípony) vznikne v konečném výsledku derivát. Při procesu odvozování někdy dochází k alternacím hlásek. Výjimečným případem je i jakási zpětná derivace, kdy je např. předpona odloučena od svého základu (deprefixace), příkladem k tomuto procesu může být slovo *e-mail*, které se užívá pouze jako *mail*.

---

²⁷ Nauka o slovní zásobě. HAUSER, Přemysl, s.99.

Odvozování příponové a neologismy vzniklé tímto způsobem:

Podstatná jména

▪ Kategorie mutační

V této kategorii mění slova lexikální význam, význam slovnědruhový buď zůstává, anebo se mění. Do kategorie mutační patří názvy konatelské a činitelské, názvy nositelů vlastností, názvy podle příslušnosti, názvy prostředků, názvy výsledků děje a další.

-ko: mračítko, relátko

Mračítko a relátko lze zařadit mezi názvy prostředků.

-ka: sériovka, pirellka, expanzka

U slov sériovka, pirellka a expanzka jde o názvy vytvořené pomocí univerbizace, kde se v citově nezabarvené formě užívá nezkrácených názvů sériový vůz, pneumatika Pirelle a expanzivní nádrž.

-átko: holátko, kupátko

V případě holátko a kupátko se jedná o substantivum neutrum utvořené z adjektiva pomocí přípony implikující pozitivní emocionální zabarvení.

-čko: MPVéčko, RSTéčko

Obě slova jsou utvořena na stejném principu, a sice z přejaté iniciálové zkratky, která byla dále morfologicko-slovotvorně utvořena pomocí velmi rozšířeného sufixu pro neutra.

-ista: spacialista

Přejatý konatelský název utvořený podle slov řecko-latinského původu jako je moralista, nebo specialista.

-ec: navrátilce

Substantivum odvozené od slovesa navrátilce z kategorie jmen činitelských.

-ík: frantík, amík

Název obyvatelský s deminutivní příponou.

-án: amerikán, talián

Jméno podle příslušnosti (obyvatelské) v případě užití slova ve významu osoby. Jde-li o název vozu, či části vozu (autorádio) vyrobeného v konkrétní zemi, je to jméno nesoucí vlastnost.

-ář: leštěnkář

Pojmenování je utvořeno ze substantiva leštěnka, proto jde o jméno konatelské, zároveň je expresivně zabarveno, a to negativně. Leštěnkář se vymezuje vůči běžným uživatelům vozů nadměrnou starostí o vzhled automobilu.

-ár: tapeár

Podobně jako slovo pirellka nese jméno výrobce, jde o název nesoucí vlastnost.

-ač: blikáč

Název prostředku činnosti podle vzoru stroj.

-ák: soutěžák

Jedná se o pojmenování pro soutěžní závod a kategorii názvů příslušenských vytvořeného ze slova soutěž.

-ina: hovězina, třistapadina

Oba názvy určují vlastnosti (hovězí kůže, Nissan verze 350) a opět jsou vytvořeny univerbizací.

▪ Kategorie transpoziční:

Slova si zachovávají svůj lexikální význam, mění se pouze slovnědruhový rámec.

Kategorie transpoziční obsahuje pouze pojmenování vlastností a dějů

-ování: flockování

Přejatý název děje. Transpozice v důsledku posunu slovního druhu od slovesa k substantivu.

▪ **Kategorie modifikační**

Lexikální význam slov v této kategorii je obměňován a slovní druh zůstává ve své předchozí podobě. Do této kategorie se řadí přechýlená pojmenování, názvy mláďat a především augmentativa a deminutiva.

-ice: hondice:

Hondice patří do kategorie zveličelých názvů díky své expresivně zabarvené augmentativní příponě. Původním tvarem je název japonské značky vozů Honda.

-ka: tunerka:

Tunerka je přechýlený název, jehož nepřechýlenou formou je tuner.

-er: tuner

Tuner je přejaté činitelské jméno anglického původu.

Přídavná jména

-ový/-ová: highendový, bassreflexový, tuzingová, votuzingová

Adjektivum bassreflexový patří mezi nespecifikovaná relační adjektiva, která vyjadřují vztah k základovému neživému substantivu.²⁸ Highendový svým významem určuje kvalitu popisovaného předmětu, jedná se tedy o adjektivum kvalitativní. Adjektiva tuzingový a votuzingový popisují určení předmětu a zároveň mají v sobě hodnotící prvek založený na zkomolené formě slova tuning, jímž je patřičně dáno najevo, co si o popisovaném předmětu autor myslí.

-ný: faceliftovaný, nadopovaný, upgradovaný

Adjektiva zakončená příponou –ný vyjadřují vlastnost vyplývající ze zasažení dějem, která lze označit jako rezultativní pasivní adjektiva.²⁹

-ní: kruciální

Přídavné jméno kruciální svým významem určuje specifickou podobnost (křížový).

---

²⁸ Příruční mluvnice češtiny, 2003, ŠLOSAR Dušan, s. 169.

²⁹ Příruční mluvnice češtiny, 2003, ŠLOSAR Dušan, s. 172.

-í: siemensí

Jde o přídavné jméno utvořené od názvu společnosti. Specifikuje blíže popisovaný výrobek, bylo utvořeno pomocí druhově posesivní přípony, která je produktivní zejména u názvosloví zvířat.

Odvozování předponové a neologismy vzniklé tímto způsobem

Nová pojmenování tvořená předponovým odvozováním nalezená v časopise Tuning magazine byla pouze substantivy, proto tento způsob vzniku nebude členěn na další kategorie.

super- : supersport/supersportovní vůz

Předpona cizího původu, zaujímá pozitivně hodnotící stanovisko a produktivní je především v mluvě mládeže (supermoderní, superstroj, supermáma). Adjektivum supersportovní zveličuje význam slova sportovní a posouvá jej o stupeň výše v hodnocení.

re- : redesign

Předpona cizího původu re- znamená znovu, opakovaně (restaurování, regenerace, reorganizace). Substantivum redesign je cizího původu a užívá se ve smyslu přepracování již existujícího vzhledu, designu.

vo- : votuzing

Votuzing by měl být nespisovným (nářečním) tvarem slova otuzing, ovšem protetické v se tu změnilo v pravidlo a slovo votuzing se užívá na území celé České republiky, alespoň dle dokladů v internetových diskusích tuningových fór a slovo otuzing neexistuje.

mono-: monoclio

Přejatá číslovková předpona mono- (jeden) se používá především v oblasti chemie, lékařství, či fyziky (mononukleóza, monočlánek, monoskop, v názvech chemických sloučenin se záměrně vynechává).

3.5.1.2 Skládání (kompozice)

Při skládání dochází ke spojení dvou slovních základů v jeden autosémantický celek. Ze dvou lexikálně samostatných celků tak vznikne sémanticky nové pojmenování. Oba prvky musí být přízvukně sjednoceny, např. za pomoci komponentu o (svah+měřit = svahoměr). Velmi často je nově vzniklá složenina základem pro další odvozování a skládání (rekompozice). Podle způsobu vytvoření složeniny se dělí na dvě hlavní skupiny: složeniny vlastní a nevlastní (spřežky).³⁰

Složeniny částečně přejaté

turbodíra

První část této nevlastní složeniny cizího původu je zkrácený výraz pro turbínu.

servokapalina

Přejaté pojmenování servo označuje část vozu zvanou řízení. Jedná se o složeninu spřežkového původu.

retrokřísitel

Retro pochází z angličtiny a lze ho přeložit jako návrat, časové určení zpět do minulosti. Retrokřísitel je nevlastní složenina.

VWanatici

Jde o složeninu zkratky pro Volkswagen, která nahrazuje původní souhlásku f ve slově fanatici. Ačkoli je slovo fanatik přejaté, příponou se přizpůsobilo. VWanatici je označení regionální, tunersko-klubové, není běžně rozšířené. Jedná se o úzký vztah zvukové a psané formy.

Složeniny zcela přejaté

topchop

Oba základy pocházejí z anglického jazyka (střecha + sekat, řezat).

chiptuning

Oba slovní základy pocházejí z anglického jazyka (čip+tuning). Slovo čip naznačuje, že jde o programovou přestavbu vozu.

---

³⁰ Encyklopedický slovník češtiny, 2002, s. 391.

facelift³¹

Složenina ze slov face a lift, v překladu znamená vztažení tváře, což lze v přeneseném významu použít jako vylepšení tváře.

Složeniny českého původu

vořezprut

Složenina spřežkového typu s negativním významem (výraz mezi sebou užívají teenageři). Má zastřenou motivaci.

3.5.1.3 Zkracování

Cílem zkracování je ekonomicky výhodná podoba nově vznikajícího pojmenování, v důsledku těchto změn se vytrácí přesnost a význam tak ztrácí svůj jednoznačný význam.

Rozlišují se pojmenování vzniklá z počátečních písmen původního pojmenování, která se nazývají akronyma (iniciálové zkratky), nebo výrazy vzniklé z počátečních slabik či hlásek, ty se označují jako zkratky kombinované (slabičné). Lze do tohoto způsobu tvoření zařadit i hypokoristika, což jsou zkrácené (domácké) podoby vlastních jmen a částečně univerbizace, rovněž sem patří zkrácené tvary substantiv (auto, foťák).³²

Do této kategorie lze zahrnout tato slova: **VWanatici** – složenina utvořená částečně ze zkratky, **sériovka** -univerbizace, **expanzka** - univerbizace, **hovězina** – univerbizace, **třistapadina** – univerbizace, **MPVéčko** – základem je zkratka MPV, **RSTéčko** – základem zkratka RST.

---

³¹ Jedná se o slovo uvedené již v práci Olgy Martinové Nová slova v češtině 2.

³² Encyklopedický slovník češtiny, 2002, s.565.

3.5.2 Přejímání

Přejímání zaujímá ve slovní zásobě jedno z předních míst způsobů obohacování slovní zásoby. Přejímání slov z cizích jazyků je podmíněno politickými, ekonomickými a kulturně-společenskými jazykovými styky. Nově přejatá slova se do povědomí dostávají spolu s nově objevenými a vynalezenými skutečnostmi (tuning, notebook, airbrush). Cizí pojmenování se nejvíce uplatňují v odborné terminologii kvůli snazší mezinárodní srozumitelnosti.

Lexikální jednotky citátové – jsou taková slova a slovní spojení, která zůstávají ve své přejaté podobě (ponechávají si nejen svou výslovnost, ale i pravopis):

intercooler set-up	virtual tuning	fastback
blow-off	liftback	redesign
pop-off	downpipe	tuning cup
chiptuning	airbrush	upgrade
drifting	drift king	youngtimer
headunit	facelift	hardtop
tuningshop	full-kit	ram-airy
showcar	topchop	clubman
quickshift	smallblock	pinstriping
lambo doors	handling	autolook

Lexikální jednotky částečně přizpůsobené – mají cizí základ, přesto se jejich forma tváří zdomácněle:

flockování	tapeár	chrompaket
wastegaty	silentbloky	VWanatici
face-unifikace	carbon-kevlarový	

Lexikální jednotky zcela zdomácnělé – jsou slova, která nepociťujeme jako cizího původu a začlenila se plně do naší slovní zásoby. V případě slovní zásoby neologismů excerpovaných z Tuning magazínu taková slova nebyla nalezena.

3.5.3 Nová víceslovná pojmenování

Můžeme je rozdělit na volná slovní spojení (auto – velké, bourané) a ustálená slovní spojení (sportovní vůz). Volná spojení je možné dále rozvíjet dalšími členy a nahrazovat synonymy či antonymy, což neplatí u ustálených spojení, kde je podstatná celistvost, a není tak možné se slovním spojením dále volně pracovat.

Víceslovná pojmenování mají především pojmenovávat dosud nepojmenované a velmi často získají charakter termínů. Používáme je pro jejich jednoduché skládání, motivační průhlednost, ačkoli je někdy jejich délka nevýhodná a není možné z nich vytvářet odvozeniny, čímž v běžné řeči, profesní mluvě či slangu dochází k nahrazení víceslovné lexikální jednotky jednoslovnou – univerbizace (RH-systém — RHáčko, rychlý vlak — rychlík).³³

Struktura víceslovných pojmenování:

- substantivní pojmenování se shodným adjektivním přívlastkem: kusová zásilka, spěšný vlak.
- substantivní pojmenování se shodným substantivním přívlastkem: borovice vejmutovka, ekonom analytik.
- substantivní pojmenování s neshodným přívlastkem: technik prodeje, pracovník nákupu, vrh koulí.

chirurgická úprava vozu

Nejedná se o lékařský termín, ale o přenesení lékařské terminologie pro mikroskopické úpravy vozu, jde tedy o podobnost vnější (metaforu), na jejímž základě substantivní pojmenování s neshodným přívlastkem vzniklo.

decentní tuning

Jde o substantivní výraz se shodným adjektivním přívlastkem pro jemné (decentní) úpravy automobilů, pojmenování vzniklo jako zavedené sousloví pro nenápadný a neextrémní typ tuningu.

---

³³ Příruční mluvnice češtiny, 2003, HLADKÁ Zdeňka, s. 70-71

indiglo fólie

Odborný substantivní výraz pro druh fólie, která umožňuje noční podsvícení palubní desky vozu.

systém common-rail

Odborná terminologie (viz.abecední slovníček). Jedná se o substantivní pojmenování s neshodným přívlastkem.

HI-FI kára/ drift kára

Jde o substantivní pojmenování s neshodným adjektivním přívlastkem, kdy je ke slangovému výrazu pro automobil přiřazen přejatý prvek (z angličtiny).

implantace softwaru (místo instalace, personifikování)

Převzatý lékařský termín implantovat je opět zařazen do terminologie tunerů, jedním z důvodů pro toto substantivní pojmenování s neshodným přívlastkem je častá personifikace obsažená v jejich mluvě – implantace ledvin/implantace softwaru do vozu.

3.5.4 Sémantické tvoření

Nové slovo je vytvořeno na základě sémantické podobnosti se slovem již existujícím.

lízátko

Pojmenování je přeneseno v důsledku podobnosti vnitřní, kdy spodek přední části vozu téměř „olizuje“ vozovku, po které jede. Substantivum je tedy utvořeno přes verbum lízat.

Veruna (VW)

Jedná se o domáckou podobu jména Veronika. V našem případě Veruna znamená VR6, je to označení typu motoru, potažmo celého modelu auta od VW (např. Golf VR6), je to český slang nejenom tunerský.

Cecil (Mitsubishi Lancer Evo)

Opět náhodně vzniklé pojmenování. S typem vozu Mitsubishi Lancer Evo závodil Robert Bezouška a svému vozu říkal Cecil, dnes se pojmenování rozšířilo od konkrétního vozu ke všem vozům tohoto typu (ovšem pouze mezi pozorné a zasvěcené čtenáře Tuning magazínu).

ušáky (typ sedaček)

Podobnost na základě vnějšího vzhledu, jedná se o typ sedačky s postranními opěradly, která připomínají uši. Nejde o slang tunerský, ale o běžně užívaný pojem pro typ křesla, či pohovky.

lvíček

Slangový výraz pro Peugeot vytvořený na základě vnější podobnosti. Peugeot má lva ve znaku.

(modelová) politika

Aktualizovaný výraz slova politika, nejedná se o politiku v původním významu, nýbrž o vizi a modelářský styl jednotlivých firem výrobců vozů.

4 Závěr

Nová pojmenování v jazyce patří mezi součást regenerace slovní zásoby. Nová slova se objevují neustále a stejně jako vznikají, tak v průběhu času zanikají a nahrazují je nová. Je to přirozený proces hodný naší pozornosti a teoretického i praktického zkoumání. Mění se tendence ve slovní zásobě, každý proces obnovy přináší nové poznatky odrážející se ve způsobu vzniku jazykových prostředků.

Práce zaměřená na slovní zásobu specializovaného motoristického časopisu přináší část nových pojmenování v oblasti tuningu, důkaz o vlivu angličtiny na český jazyk a především ukázkou slangu specificky zaměřené skupiny osob. Může se zdát, že psaný projev nedokáže postihnout dostatek jazykových prostředků z běžné mluvy, přesto jsou tematicky zaměřené časopisy pro mladé lidi dobrým zdrojem pro získávání přehledu o současném vyjadřování a běžných promluvách mezi určitou sociální skupinou, a to především díky snaze redakcí převzít a inspirovat se trendy tištěných médií ze zahraničí, zaujmout čtenáře od začátku časopisu až do konce, přiblížit se pomocí výrazových jednotek ke čtenáři a přesvědčit ho, že jsou pro něj to správné tištěné médium.

Abecední slovník obsažený v této práci byl zdrojem základního jazykového materiálu, jenž poukázal na neustálý vývoj, přejímání a vytváření neologismů. Klasifikace základního jazykového materiálu podle způsobu vzniku ukázala, že převládají klasické metody vzniku nových slov, tedy odvozování a přejímání. Lexikum se tak stále vyvíjí osvědčenými postupy, v případě psaného projevu lze nové vlivy nalézt pouze v těsném vztahu zvukové a psané formy (*VWanatici*, *e-x-t-r-é-m-n-i*). Nejvyšší frekvenci slov zaznamenala kategorie přejímání, což je pochopitelné vzhledem k původu celého odvětví tuningu. V kategorii odvozování převládá mutační kategorie a přípona *-ka* pro substantiva (*expanzka*, *pirellka*, *sériovka*), přípony *-ový/-ová* pro adjektiva (*highendový*, *bassreflexový*, *tuzingová*, *votuzingová*). Pozadu není ani skládání (*turbodíra*, *servokapalina*, *retrokřísitel*, *topchop*, *chiptuning*, *VWanatici*, *vořežprut*), sémantické tvoření (*lízátko*, *veruna*, *ušáky*, *lvíček*) a vznik víceslovných pojmenování (*decentní tuning*, *indiglo fólie*, *systém common-rail*). Práce rovněž poukázala na tenkou hranici mezi odbornými

výrazy a slangem, kdy minimální (případně žádnou) obměnou terminologického výrazu vzniklo pojmenování slangové (*turbodíra*, *monoclio*).

V důsledku nezadržitelného vývoje slovní zásoby v časopisech je možné popsat jazykové prostředky pouze současně a aktuálně, proto je nutné tuto práci považovat za časově omezenou.

5 Použitá literatura

5.1 Primární literatura

Tuning magazine, 7, 2005.

Tuning magazine, 9, 2005.

Tuning magazine, 10, 2005.

Tuning magazine, 12, 2005.

Tuning magazine, 2, 2006.

Tuning magazine, 3, 2006.

Tuning magazine, 7, 2006.

Tuning magazine, 8, 2006.

Tuning magazine, 12, 2010.

5.2 Sekundární literatura

HAUSER, Přemysl. Nauka o slovní zásobě. Praha : SPN, 1980. 192 s.

ČECHOVÁ, Marie a kol. Čeština – řeč a jazyk. 2. vyd. Praha : ISV, 2000. 407 s.
ISBN 80-85866-57-9.

MARTINCOVÁ, Olga. Problematika neologismů v současné spisovné češtině.
Praha: Univerzita Karlova, 1983. 160 s. ISBN 60-008-83.

KLIMEŠ, Lumír: Slovník cizích slov. Praha : SPN, 1998. 862 s. ISBN 80-7235-023.

MARTINCOVÁ, Olga , et al. Nová slova v češtině : Slovník neologizmů. 1. Praha:
Academia Praha, 1998. 356 s. ISBN 80-200-0640-0.

MARTINCOVÁ, Olga , et al. Nová slova v češtině : Slovník neologizmů 2. 1. Praha:
Academia Praha, 2004. 568 s. ISBN 80-200-1168-4.

KARLÍK, Petr, et al. Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové
noviny, 2002. 608 s. ISBN 80-7106-484-X.

KARLÍK, Petr, et al. Příruční mluvnice češtiny. 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. 800 s. ISBN 80-7106-134-4.

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha : Academia, 2005. ISBN 80-200-1347-4.

HUGO Jan. et al. Slovník nespisovné češtiny. Praha : MAXDORF, 2006. 413 s. ISBN 80-7345-086-0.

HAVRÁNEK, Bohuslav; JEDLIČKA, Alois. Stručná mluvnice česká. 16'. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1981. 230 s.

ULIČNÝ, Oldřich. Vývojové tendence současné češtiny. Čeština doma a ve světě. 1/2002.

STANĚK, Vladislav. Okazionalismy v současné české publicistice. Naše řeč. 1/2002.

MARTINCOVÁ, Olga. Na okraji konkurence slovotvorných prostředků. Slovo a slovesnost. 58/1997.

ZIKOVÁ, Markéta. Substantivní neologismy a jejich parasystémový charakter. Naše řeč. 2/2001.

Český národní korpus.